

Uitbreiding Outcomemonitor Wijkenaanpak

Beschrijving van aanvullende indicatoren

0

9

Luuk Schreven,
Ineke Bottelberghs,
Martje Roessingh,
Nicol Sluiter

Verklaring van tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
—	= nihil
—	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2007–2008	= 2007 tot en met 2008
2007/2008	= het gemiddelde over de jaren 2007 tot en met 2008
2007/'08	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2007 en eindigend in 2008
2005/'06–2007/'08	= oogstjaar, boekjaar enz., 2005/'06 tot en met 2007/'08

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag

Prepress

Centraal Bureau voor de Statistiek - Grafimedia

Omslag

TelDesign, Rotterdam

Inlichtingen

Tel. (088) 570 70 70
Fax (070) 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl
Fax (045) 570 62 68

Internet

www.cbs.nl

ISSN: 1877-3028

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen, 2009.
Vereenvoudiging is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.

Inhoud

1. Inleiding	4
Voorwaarden en criteria	4
2. Onderzoeksresultaten	5
2.1 Dimensie Bevolking	5
Bevolkingssamenstelling (sociaal/economisch) en sociale samenhang	5
2.2 Dimensie Wonen	6
Woningvoorraad, publieke ruimte en voorzieningenniveau	6
2.3 Dimensie Leren	7
Stromen in het voortgezet onderwijs	8
2.7 Dimensie Schuldenproblematiek	8
Schuldsanerings	8
2.8 Dimensie Gezondheid	9
Leeftijd bij overlijden / voortijdige sterfte	9
3. Methoden en bronnen	11
Beschrijving aanvullende indicatoren	11
4. Begrippen en afkortingen	21
Begrippen	21
Afkortingen	23
Literatuurlijst	24

1. Inleiding

Om de voortgang van de Wijkenaanpak te volgen, heeft het Centrum voor Beleidsstatistiek van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS-CvB) een outcomemonitor voor de 40 aandachtswijken ontwikkeld en een nulmeting uitgevoerd (Ter Haar 2008). Gedurende de ontwikkeling van dit instrument zijn enkele aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek ten behoeve van aanvullende indicatoren. In dit vervolgonderzoek is onderzocht of deze aanvullende indicatoren met behulp van bestaande bronnen zijn om te zetten in meetbare indicatoren. Daarbij zijn verschillende voorwaarden en criteria van belang.

Voorwaarden en criteria

De indicatoren in de Outcomemonitor Wijkenaanpak moeten betrekking hebben op outcome van het beleid en meetbaar zijn. Daarnaast moeten de indicatoren voldoen aan de criteria *validiteit* (ze meten wat beoogd wordt te meten) en *betrouwbaarheid* (de gemeten waarde is de beste benadering van de werkelijke waarde), terwijl in verband met de monitoringfunctie van het instrument daarnaast eisen worden gesteld aan de *actualiteit* van de gegevens, de *periodiciteit* waarmee de gegevens beschikbaar komen en het *ruimtelijk aggregatieniveau* van beschikbaarheid. Vanwege het lage regionale niveau en de kleine populatieaantallen, is het gebruik van een steekproef over het algemeen niet mogelijk. Ten slotte wordt er voor de Outcomemonitor Wijkenaanpak geen nieuwe gegevensverzameling opgezet. Alle indicatoren moeten dus gebaseerd zijn op bestaande gegevensverzamelingen, om geen extra administratieve lastendruk bij overheden, personen of bedrijven te veroorzaken. Alleen indicatoren die aan deze voorwaarden voldoen, worden opgenomen in de Outcomemonitor Wijkenaanpak.

2. Onderzoekresultaten

In dit hoofdstuk worden per dimensie de resultaten van het onderzoek naar de aanvullende indicatoren besproken. Daarbij wordt aangegeven welke aanvullende indicatoren worden opgenomen in de Outcomemonitor Wijkenaanpak, welke bronnen daarvoor gebruikt worden en welke overwegingen bij het gebruik van een bron in acht moeten worden genomen. In hoofdstuk 3 wordt de operationalisatie van de indicatoren beschreven.

2.1 Dimensie Bevolking

De dimensie Bevolking bevat geen onderdelen die outcome gerelateerd zijn, toch maakt deze dimensie onderdeel uit van de Outcomemonitor Wijkenaanpak. Binnen de dimensie Bevolking worden indicatoren opgenomen die inzicht verschaffen in de samenstelling van de bevolking in de aandachtswijken. Het gaat in deze dimensie grotendeels om achtergrondkenmerken.

Bevolkingssamenstelling (sociaal/economisch) en sociale samenhang

Kennis van achtergrondkenmerken zoals de bevolkingssamenstelling van de wijken is van belang om de scores op andere dimensies te kunnen interpreteren. De binding die mensen met hun wijk ervaren is een belangrijk aspect voor de kans op een succesvol revitaliseringsbeleid. Waar mensen zich met elkaar en met de wijk verbonden voelen zullen de investeringen in die wijk en die gemeenschap een vruchtbare bodem vinden.

Bron: Leefbaarometer

De Leefbaarometer is een instrument waarmee inzicht geboden wordt in de leefbaarheidsituatie in alle wijken en buurten van Nederland (Leidelmeijer 2008). De Leefbaarometer presenteert een absolute leefbaarheidsscore voor alle wijken en buurten in Nederland. Beneden dit hoofdniveau van de absolute leefbaarheidsscore bevat de Leefbaarometer drie dimensies: de fysieke verschijningsvorm van de woonomgeving, de sociale context van de woonomgeving en veiligheid en overlast.

Binnen de sociale context van de woonomgeving is de bevolkingssamenstelling een van de samengestelde indicatoren. De indicator voor de bevolkingssamenstelling geeft een score waarvan de waarden tussen -50 en +50 liggen. Het gemiddelde voor heel Nederland is nul. De indicator geeft een positieve score wanneer er veel huishoudens een hoog inkomen en veel bewoners van de wijk een hoog opleidingsniveau hebben.

Een andere samengestelde indicator binnen de sociale context van de woonomgeving is de sociale samenhang. Deze indicator geeft een score waarvan de waarden tussen -50 en +50 liggen. Het gemiddelde voor heel Nederland is nul. De indicator geeft een positieve score wanneer er sprake is van een binding aan de woonomgeving. Daarbij wordt naar de huishoudenssamenstelling gekeken, naar het aandeel bewoners met een koopwoning en naar het aantal verhuizingen in de wijk.

De Leefbaarometer levert periodiek informatie over de leefbaarheidsituatie van wijken en buurten in het algemeen en over de onderliggende dimensies. Met behulp van de

Leefbaarometer worden op het niveau van de aandachtswijken cijfers samengesteld. Op dit moment kunnen cijfers over het jaar 2006 in de Outcomemonitor worden opgenomen. De indicatoren geven een betrouwbaar en valide beeld van de bevolkingssamenstelling en de sociale samenhang van de wijk.

Conclusie

De Leefbaarometer is een geschikte bron voor twee indicatoren die de bevolkingssamenstelling van de wijken op sociaal-economisch gebied en de sociale samenhang in beeld brengen. De Leefbaarometer-scores bevolkingssamenstelling en sociale samenhang worden opgenomen in de Outcomemonitor Wijkenaanpak.

2.2 Dimensie Wonen

De dimensie Wonen kent verschillende aspecten: zowel de woning zelf, als ook de woonomgeving is van groot belang voor de woonsituatie en –tevredenheid van bewoners. De samenstelling van de woningvoorraad hangt samen met de sociale compositie van de buurt: een eenzijdige voorraad van kleine sociale huurwoningen leidt er toe dat ook de bevolking eenzijdig van samenstelling is. Gegevens over de samenstelling van de woningvoorraad zijn bruikbare indicatoren in deze dimensie. Daarnaast is de leefbaarheid een belangrijk aspect. Leefbaarheid is een ruim begrip. Het omvat de sociale en de fysieke kwaliteit van de woonomgeving en het voorzieningenniveau van die omgeving.

Woningvoorraad, publieke ruimte en voorzieningenniveau

Er bestaan grote verschillen tussen wijken in het meest voorkomende type bebouwing. De samenstelling van de woningvoorraad heeft veel invloed op de ervaren kwaliteit van de leefomgeving. Met name wijken die nagenoeg uitsluitend kleine woningen tellen of vrijwel uitsluitend galerijflats worden getypeerd als minder prettige leefomgevingen. Ook de kwaliteit van de publieke ruimte wordt vrij direct geassocieerd met de leefbaarheid van een wijk. De kwaliteit van de publieke ruimte betreft niet alleen een onderhouden en visueel aantrekkelijke publieke ruimte, ook de mate van geluidsoverlast bepaalt de kwaliteit van de publieke ruimte. Ten slotte is er een groot aantal voorzieningen dat invloed heeft op de kwaliteit van de leefomgeving. Bewoners waarderen met name de nabijheid van winkelcentra en winkels voor dagelijkse boodschappen en de nabijheid van parken en recreatievoorzieningen. Daarbij moet men er wel rekening mee houden dat er sprake is van een optimale afstand waarbij wel het voordeel van de nabijheid, maar niet de overlast ervan wordt ervaren.

Bron: Leefbaarometer

De Leefbaarometer is een instrument waarmee inzicht geboden wordt in de leefbaarheidsituatie in alle wijken en buurten van Nederland (Leidelmeijer 2008). De Leefbaarometer presenteert een absolute leefbaarheidsscore voor alle wijken en buurten in Nederland. Beneden dit hoofd-niveau van de absolute leefbaarheidsscore bevat de Leefbaarometer drie dimensies: de fysieke verschijningsvorm van de woonomgeving, de sociale context van de woonomgeving en veiligheid en overlast.

Binnen de fysieke verschijningsvorm van de woonomgeving is de woningvoorraad een van de samengestelde indicatoren. De indicator voor de woningvoorraad geeft een score waarvan de waarden tussen -50 en +50 liggen. Het gemiddelde voor heel Nederland is nul. De indicator geeft een positieve score bij een heterogene woningvoorraad. Daarbij wordt niet alleen naar het type woningen gekeken, ook de dichtheid van de bebouwing, de eigendomsverhoudingen en het bouwjaar spelen een rol.

Een andere samengestelde indicator binnen de fysieke verschijningsvorm van de woonomgeving is de kwaliteit van de publieke ruimte. De indicator geeft een score waarvan de waarden tussen -50 en +50 liggen. Het gemiddelde voor heel Nederland is nul. De indicator geeft een positieve score bij een hoge kwaliteit van de publieke ruimte. Daarbij is onder andere gekeken naar de aanwezigheid van water in de wijk, naar geluidshinder en naar de waarde van verkochte huurwoningen.

Een derde samengestelde indicator binnen de fysieke verschijningsvorm van de woonomgeving is het voorzieningenniveau. De indicator voor het voorzieningenniveau geeft een score waarvan de waarden tussen -50 en +50 liggen. Het gemiddelde voor heel Nederland is nul. De indicator geeft een positieve score bij een goede bereikbaarheid van verschillende soorten voorzieningen. Daarbij wordt gekeken naar de nabijheid van voorzieningen op het gebied van parken, winkelcentra en banken. De indicator houdt er rekening mee dat de afstand tot voorzieningen zich niet lineair verhoudt tot waardering ervan.

De Leefbaarometer levert periodiek informatie over de leefbaarheidssituatie van wijken en buurten in het algemeen en over de onderliggende dimensies. Met behulp van de Leefbaarometer worden op het niveau van de aandachtswijken cijfers samengesteld. Op dit moment kunnen cijfers over het jaar 2006 in de Outcomemonitor worden opgenomen. De indicatoren geven een betrouwbaar en valide beeld van de heterogeniteit van de woningvoorraad, de kwaliteit van de publieke ruimte en het voorzieningenniveau.

Conclusie

De Leefbaarometer is een geschikte bron voor drie indicatoren die de heterogeniteit van de woningvoorraad, de kwaliteit van de publieke ruimte en het voorzieningen van de wijken in beeld brengen. De Leefbaarometer-scores woningvoorraad, publieke ruimte en voorzieningenniveau wordt opgenomen in de Outcomemonitor Wijkenaanpak.

2.3 Dimensie Leren

De onderwijskwalificatie die mensen hebben, bepaalt voor een belangrijk deel hun kansen op toegang tot en daarmee hun positie op de arbeidsmarkt. De arbeidsmarktpositie betreft werkloosheid, uitkeringsafhankelijkheid, het functieniveau van de baan en het daarmee samenhangende inkomen dat men bereikt. Een groot aandeel laag opgeleiden in de bevolking betekent dat wijken kwetsbaar zijn. Wanneer een groot aandeel van de leerlingen in een wijk het onderwijs verlaat zonder dat een diploma behaald is, neemt de kwetsbaarheid van de wijk toe.

Stromen in het voortgezet onderwijs

Een indicator voor de prestaties van leerlingen in het voortgezet onderwijs zijn de stromen van leerlingen in het voortgezet onderwijs. Leerlingen kunnen vertraagd raken, dat wil zeggen dat leerlingen langer over een onderwijstype doen dan de standaard doorlooptijd, maar ook opstromen naar een hoger onderwijstype of afstromen naar een lager onderwijstype.

Bron: Voortgezet onderwijs (VO) stromen bestand

Met de registratiebestanden van het door de overheid gefinancierde VO kan in beeld worden gebracht of leerlingen langer doen over een onderwijstype dan de standaard doorlooptijd (bijvoorbeeld leerlingen die 5 jaar doen over het behalen van een vmbo-diploma in plaats van 4 jaar). In aanvulling hierop zijn ook de opstroom (leerlingen die naar een hoger voortgezet onderwijstype opstromen, bijvoorbeeld van vmbo naar havo), afstroom (leerlingen die naar een lager voortgezet onderwijstype afstromen, bijvoorbeeld van vwo naar havo) en de slagingspercentages (percentage eindexamenleerlingen dat slaagt) indicatoren waarmee het succes van VO leerlingen in de wijk in kaart kan worden gebracht. Daarbij wordt uitgegaan van leerlingen die in de betreffende wijk wonen. Er worden daarmee geen uitspraken gedaan over de scholen waar zij naartoe gaan. De scholen waar kinderen in het VO naartoe gaan, zijn vaak grote samengestelde scholengemeenschappen die zich in veel gevallen buiten het woongebied van de leerlingen bevinden.

Met behulp van de VO bestanden over de schooljaren 2005/2006, 2006/2007 en 2007/2008 kan de doorstroom van leerlingen op het middelbaar onderwijs op twee peilmomenten in kaart worden gebracht. Hoewel het VO bestand over het schooljaar 2007/2008 op dit moment nog voorlopig is, is het wel bruikbaar voor de Outcomemonitor Wijkanaanpak. De periodiciteit en actualiteit van deze bestanden is daarmee in orde. Ook zijn de bestanden voldoende valide en betrouwbaar. Door koppeling met de GBA is het regionale aggregatieniveau gegarandeerd.

Conclusie

Het VO stromen bestand is een geschikte bron om het succes van de VO leerlingen in de wijk vast te stellen. De indicatoren vertraagde leerlingen, opstroom, afstroom en slagingspercentages worden aan de Outcomemonitor Wijkanaanpak toegevoegd.

2.7 Dimensie Schuldenproblematiek

Financiële problemen kunnen voor veel instabiliteit in de leefsituatie van mensen zorgen. Wie in financiële moeilijkheden verkeert, zal niet snel in de gelegenheid zijn te investeren in de woonomgeving of in opleiding. De relatieve achterstand die men ervaart door een gebrekkige financiële situatie heeft daardoor een versterkend negatief effect binnen andere dimensies. Daarmee is de schuldenproblematiek een dimensie waarmee de kwetsbaarheid van een wijk in kaart wordt gebracht.

Schuldsaneringen

Wie langdurig met schulden en betalingsachterstanden te maken heeft komt op een gegeven moment in aanraking met een traject voor schuldsanering. Daarvan bestaan

zowel vrijwillige als gedwongen varianten. De gedwongen variant volgt nadat iemand daar via de rechtbank toe veroordeeld wordt.

Bron: Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen (WSNP) registratie

De WSNP betreft personen die zo diep in de schulden zitten dat er via de rechter een regeling moet worden getroffen tot schuldsanering om binnen drie jaar met een schone lei te beginnen. Het CBS beschikt over recente gegevens die via koppeling met de GBA op ieder regionaal niveau gebracht kunnen worden.

Bij de interpretatie van deze indicator moet rekening worden gehouden met het feit dat het aantal mensen dat per jaar aan een schuldsaneringstraject begint, slechts een zeer klein percentage van het totale aantal inwoners uitmaakt. Daarnaast kan het aantal gedwongen schuldsaneringen beïnvloed worden door het lokale gemeentebestuur op het gebied van het actief aanbieden van vrijwillige schuldsaneringstrajecten.

Conclusie

De WSNP registratie is een geschikte bron voor een indicator voor het aantal door de rechter uitgesproken schuldsaneringen. De indicator geeft een betrouwbaar en valide beeld van het aantal personen met een verplichte schuldsanering. De indicator wordt toegevoegd aan de Outcomemonitor Wijknaaanpak.

2.8 Dimensie Gezondheid

Ook de gezondheidstoestand van de inwoners van de wijken is een aandachtspunt. Wie kampt met gezondheidsproblemen is ook kwetsbaar op andere terreinen. Een gebrekkige gezondheid heeft daarmee een versterkend negatief effect binnen andere dimensies. Er is ook sprake van een omgekeerd effect. Mensen die op veel terreinen problemen ervaren, zoals werkloosheid en schulden, lopen ook meer risico om gezondheidsproblemen te ontwikkelen.

De dimensie Gezondheid is een belangrijk thema waarvoor eerder nog geen indicatoren in de nulmeting van de Outcomemonitor Wijknaaanpak opgenomen konden worden. In het kader van dit project wordt opnieuw onderzocht welke bronnen beschikbaar zijn om de gezondheidstoestand in de wijk in beeld te brengen.

Leeftijd bij overlijden / voortijdige sterfte

Wanneer mensen overlijden hangt samen met onder andere gezondheid en ouderdom, maar ook leefgewoonten spelen een rol. De leeftijd bij overlijden en de zogenaamde voortijdige sterfte kunnen indicatoren vormen waarmee de gezondheid van de wijk in beeld wordt gebracht.

Bron: Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) en leeftijdsspecifieke sterftetekansen

De Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) is een geautomatiseerd persoonsregistratiesysteem van de gemeenten en in werking sinds 1 oktober 1994. In principe staan alle inwoners van een gemeente in de basisadministratie ingeschreven. Het volumebestand van de GBA is een longitudinaal bestand waarin alle personen geregistreerd staan die vanaf 1 januari 1995 ooit in de GBA zijn ingeschreven. Daarin worden ook mutaties

bijgehouden zoals verhuizingen, geboorten of sterfgevallen. Mutaties in de GBA worden periodiek bijgehouden.

Bij de berekening van het risico op voortijdige sterfte ten opzichte van het gemiddelde risico op voortijdige sterfte in Nederland wordt automatisch gecorrigeerd voor de leeftijdsopbouw van de wijk. Dit komt de vergelijkbaarheid van de cijfers ten goede. Voortijdige sterfte is daarbij gedefinieerd als de sterfte in een bepaald peiljaar van personen tussen de 0 en 65 jaar.

Van het longitudinale GBA bestand zijn actuele versies beschikbaar. Ook publiceert het CBS periodiek over de leeftijdsspecifieke sterftekansen. Op basis van deze twee bronnen kan een betrouwbare en valide indicator voor voortijdige sterfte worden berekend. Er wordt onderscheid gemaakt tussen een laag, gemiddeld, hoog en erg hoog overlijdensrisico.

Per 1 000 inwoners van Nederland sterven er per jaar minder dan 2 personen voor zij 65 jaar zijn geworden. Door dit geringe aantal sterfgevallen, is het nodig een gemiddelde over twee jaar te berekenen per postcode-4-gebied. In de wijken zijn fluctuaties tussen de opeenvolgende periodes te verwachten, omdat er zelfs in een periode van twee jaar relatief weinig sterftegevallen van 0 tot 65-jarigen zijn.

De actualiteit van de bron maakt het mogelijk om het voortschrijdend gemiddelde van deze indicator per viercijferige postcode te berekenen voor 2005-2006 en 2006-2007.

Conclusie

De GBA en de leeftijdsspecifieke sterftekansen zijn geschikte bronnen voor een indicator voor de voortijdige sterfte. De indicator wordt opgenomen in de Outcomemonitor Wijkanaanpak.

3. Methoden en bronnen

In dit hoofdstuk wordt voor de meetbare indicatoren aangegeven met welke bron en op welke wijze de indicator wordt bepaald. In dit schema is voor de indicatoren informatie opgenomen over de bron, het peilmoment, de actualiteit en periodiciteit, de kwaliteit, de definitie en operationalisering, eventuele bijzonderheden en de regionale detaillering van de indicatoren.

Beschrijving aanvullende indicatoren

Dimensie Bevolking

0.8 Leefbaarometer-score bevolkingssamenstelling (sociaal-economisch)

Bron	De Leefbaarometer
Beschrijving van de bron	<p>De Leefbaarometer biedt inzicht in de leefbaarheidsituatie in alle wijken en buurten in Nederland, waarbij er ingezoomd kan worden tot op een zeer laag schaalniveau van clusters van enkele postcode-6-gebieden. Ook kunnen met behulp van de Leefbaarometer de leefbaarheidsontwikkelingen in de tijd worden gevolgd.</p> <p>De Leefbaarometer bevat 50 indicatoren, verdeeld in drie hoofddimensies: de fysieke verschijningsvorm van de woonomgeving, de sociale context van de woonomgeving en veiligheid en overlast.</p> <p>Binnen de sociale context van de woonomgeving zijn 17 indicatoren opgenomen op sociaal-economisch gebied, de bevolkingssamenstelling, levensfase en sociale samenhang.</p> <p>De score voor de sociaal-economische bevolkingssamenstelling in de Leefbaarometer bevat indicatoren op het gebied van opleidingsniveau en inkomen (Leidelmeijer 2008).</p>
Data aanwezig bij	VROM
Oorspronkelijke berichtgever	De gegevens zijn door het ministerie van VROM van verschillende partijen ontvangen/gekocht, waaronder het CBS en het kadaster. Een aantal indicatoren zijn afkomstig uit de door de stichting Atlas voor Gemeenten verzamelde en in sommige gevallen bewerkte registraties, zoals politiemonitorgegevens.
Actualiteit en periodiciteit	<p>Per indicator is het meest recente beschikbare jaar gebruikt.</p> <p>De metingen worden vanaf 2006 tweejaarlijks uitgevoerd.</p>
Peilmoment	2006
Risico op beëindiging	Klein
Definitie	Score bevolkingssamenstelling

Operationalisering	De score voor de bevolkingssamenstelling wordt gepresenteerd als een afwijking van het Nederlands gemiddelde. De score verloopt van –50 (voor gebieden met een maximale negatieve afwijking) tot +50 (voor gebieden met een maximale positieve afwijking). Een gebied met een score 0 wordt gekenmerkt door een gemiddelde sociaal-economische bevolkingssamenstelling. Nederland als geheel scoort 0.
Bijzonderheden	
Regionale detaillering	Detailering tot op het niveau van clusters van postcode-6-gebieden is met behulp van de Leefbaarometer mogelijk. In de Outcomemonitor Wijkenaanpak worden cijfers op het niveau van postcode-4-gebieden opgenomen.

0.9 Leefbaarometer-score sociale samenhang

Bron	De Leefbaarometer
Beschrijving van de bron	Zie indicator 0.8 voor een beschrijving van de Leefbaarometer. Binnen de sociale context van de woonomgeving zijn 17 indicatoren opgenomen op sociaal-economisch gebied, de bevolkingssamenstelling, levensfase en sociale samenhang. De score voor de sociale samenhang in de Leefbaarometer bevat indicatoren op het gebied van de eigendomsverhoudingen van woningen, verhuizingen en de huishoudenssamenstelling (Leidelmeijer 2008).
Data aanwezig bij	VROM
Oorspronkelijke berichtgever	De gegevens zijn door het ministerie van VROM van verschillende partijen ontvangen/gekocht, waaronder het CBS en het kadaster. Een aantal indicatoren zijn afkomstig uit de door de stichting Atlas voor Gemeenten verzamelde en in sommige gevallen bewerkte registraties, zoals politiemonitorgegevens.
Actualiteit en periodiciteit	Per indicator is het meest recente beschikbare jaar gebruikt. De metingen worden vanaf 2006 tweejaarlijks uitgevoerd.
Peilmoment	2006
Risico op beëindiging	Klein
Definitie	Score sociale samenhang
Operationalisering	De score voor sociale samenhang wordt gepresenteerd als een afwijking van het Nederlands gemiddelde. De score verloopt van –50 (voor gebieden met een maximale negatieve afwijking) tot +50 (voor gebieden met een maximale positieve afwijking). Een gebied met een score 0 wordt gekenmerkt door een gemiddelde

	sociale samenhang. Nederland als geheel scoort 0.
Bijzonderheden	
Regionale detaillering	Detailtering tot op het niveau van clusters van postcode-6-gebieden is met behulp van de Leefbaarometer mogelijk. In de Outcomemonitor Wijkenaanpak worden cijfers op het niveau van postcode-4-gebieden opgenomen.

Dimensie Wonen

1.9 Leefbaarometer-score woningvoorraad

Bron	De Leefbaarometer
Beschrijving van de bron	Zie indicator 0.8 voor een beschrijving van de Leefbaarometer. Binnen de fysieke verschijningsvorm van de woonomgeving zijn 27 indicatoren opgenomen op het gebied van de woningvoorraad, de publieke ruimte en het niveau van de voorzieningen. De score voor de woningvoorraad in de Leefbaarometer bevat indicatoren op het gebied van soort en type woningbouw en de dichtheid van de bebouwing (Leidelmeijer 2008).
Data aanwezig bij	VROM
Oorspronkelijke berichtgever	De gegevens zijn door het ministerie van VROM van verschillende partijen ontvangen/gekocht, waaronder het CBS en het kadaster. Een aantal indicatoren zijn afkomstig uit de door de stichting Atlas voor Gemeenten verzamelde en in sommige gevallen bewerkte registraties, zoals politiemonitorgegevens.
Actualiteit en periodiciteit	Per indicator is het meest recente beschikbare jaar gebruikt. De metingen worden vanaf 2006 tweejaarlijks uitgevoerd.
Peilmoment	2006
Risico op beëindiging	Klein
Definitie	Score woningvoorraad
Operationalisering	De score voor de woningvoorraad wordt gepresenteerd als een afwijking van het Nederlands gemiddelde. De score verloopt van -50 (voor gebieden met een maximale negatieve afwijking) tot +50 (voor gebieden met een maximale positieve afwijking). Een gebied met een score 0 wordt gekenmerkt door een gemiddelde woningvoorraad. Nederland als geheel scoort 0.
Bijzonderheden	
Regionale detaillering	Detailtering tot op het niveau van clusters van postcode-6-gebieden is met behulp van de Leefbaarometer mogelijk. In de

Outcomemonitor Wijkenaanpak worden cijfers op het niveau van postcode-4-gebieden opgenomen.

1.10 Leefbaarometer-score publieke ruimte

Bron	De Leefbaarometer
Beschrijving van de bron	<p>Zie indicator 0.8 voor een beschrijving van de Leefbaarometer.</p> <p>Binnen de fysieke verschijningsvorm van de woonomgeving zijn 27 indicatoren opgenomen op het gebied van de woningvoorraad, de publieke ruimte en het niveau van de voorzieningen.</p> <p>De score voor de publieke ruimte in de Leefbaarometer bevat indicatoren op het gebied van de waarde van verkochte huurwoningen, het aandeel sloop en de milieu- en groenvoorzieningsaspecten (Leidelmeijer 2008).</p>
Data aanwezig bij	VROM
Oorspronkelijke berichtgever	De gegevens zijn door het ministerie van VROM van verschillende partijen ontvangen/gekocht, waaronder het CBS en het kadaster. Een aantal indicatoren zijn afkomstig uit de door de stichting Atlas voor Gemeenten verzamelde en in sommige gevallen bewerkte registraties, zoals politiemonitorgegevens.
Actualiteit en periodiciteit	<p>Per indicator is het meest recente beschikbare jaar gebruikt.</p> <p>De metingen worden vanaf 2006 tweejaarlijks uitgevoerd.</p>
Peilmoment	2006
Risico op beëindiging	Klein
Definitie	Score publieke ruimte
Operationalisering	De score voor de publieke ruimte wordt gepresenteerd als een afwijking van het Nederlands gemiddelde. De score verloopt van -50 (voor gebieden met een maximale negatieve afwijking) tot +50 (voor gebieden met een maximale positieve afwijking). Een gebied met een score 0 wordt gekenmerkt door een gemiddelde publieke ruimte. Nederland als geheel scoort 0.
Bijzonderheden	
Regionale detaillering	Detailering tot op het niveau van clusters van postcode-6-gebieden is met behulp van de Leefbaarometer mogelijk. In de Outcomemonitor Wijkenaanpak worden cijfers op het niveau van postcode-4-gebieden opgenomen.

1.11 Leefbaarometer-score voorzieningenniveau

Bron	De Leefbaarometer
Beschrijving van de bron	<p>Zie indicator 0.8 voor een beschrijving van de Leefbaarometer.</p> <p>Binnen de fysieke verschijningsvorm van de woonomgeving zijn 27 indicatoren opgenomen op het gebied van de woningvoorraad, de publieke ruimte en het niveau van de voorzieningen.</p> <p>De score voor het voorzieningenniveau in de Leefbaarometer bevat indicatoren op het gebied van de nabijheid van voorzieningen zoals winkelcentra en natuurgebieden (Leidelmeijer 2008).</p>
Data aanwezig bij	VROM
Oorspronkelijke berichtgever	De gegevens zijn door het ministerie van VROM van verschillende partijen ontvangen/gekocht, waaronder het CBS en het kadaster. Een aantal indicatoren zijn afkomstig uit de door de stichting Atlas voor Gemeenten verzamelde en in sommige gevallen bewerkte registraties, zoals politie-monitorgegevens.
Actualiteit en periodiciteit	<p>Per indicator is het meest recente beschikbare jaar gebruikt.</p> <p>De metingen worden vanaf 2006 tweejaarlijks uitgevoerd.</p>
Peilmoment	2006
Risico op beëindiging	Klein
Definitie	Score voorzieningenniveau
Operationalisering	<p>De score voor het voorzieningenniveau wordt gepresenteerd als een afwijking van het Nederlands gemiddelde. De score verloopt van -50 (voor gebieden met een maximale negatieve afwijking) tot +50 (voor gebieden met een maximale positieve afwijking).</p> <p>Een gebied met een score 0 wordt gekenmerkt door een gemiddeld voorzieningenniveau. Nederland als geheel scoort 0.</p>
Bijzonderheden	
Regionale detaillering	<p>Detailering tot op het niveau van clusters van postcode-6-gebieden is met behulp van de Leefbaarometer mogelijk. In de Outcomemonitor Wijkenaanpak worden cijfers op het niveau van postcode-4-gebieden opgenomen.</p>

Dimensie Leren

2.4 Vertraagde leerlingen, opstroom, afstroom en slagingspercentages

Bron	Bestand voorgezet onderwijs (VO)-stroomvariabelen; Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) persoonsgegevens.
Beschrijving van de bron	<p>De Gemeentelijke Basisadministratie persoonsgegevens is in werking sinds 1 oktober 1994.</p> <p>Alle inwoners van een gemeente behoren in de basisadministratie te zijn ingeschreven, met uitzondering van:</p> <ul style="list-style-type: none">- in Nederland woonachtige personen die gebruik maken van uitzonderingsregels die gelden met betrekking tot opnemingsregels in de bevolkingsregistraties (niet-Nederlandse diplomaten en niet-Nederlandse NAVO militairen). Zij mogen zelf bepalen of zij in de GBA ingeschreven worden of niet.- asielzoekers die korter dan zes maanden in de centrale opvang verblijven en nog geen verblijfsvergunning hebben gekregen. <p>Het bestand VO-stroomvariabelen geeft van de overgangen van een leerjaar naar een volgend leerjaar per leerling aan of er sprake is van wel of geen vertraging en of er sprake is van doorstroom, opstroom of afstroom (naar een ander niveau). Ook is aangegeven welke personen eindexamenkandidaten waren en of deze geslaagd of gezakt zijn.</p>
Beschikbaarheid	De databestanden zijn binnen het CBS beschikbaar.
Oorspronkelijke berichtgever	VO: Centrale Financiën Instellingen (Cfi)
Peilmoment	1-10-2005 – 1-10-2006 en 1-10-2006 – 1-10-2007
Actualiteit en periodiciteit	Jaarlijks, gegevens zijn eerst voorlopig en een jaar later definitief. Gegevens zijn ongeveer één jaar en drie maanden na de tweede datum beschikbaar.
Risico op beëindiging	Klein
Kwaliteit	Goed
Definitie	Leerlingen in het VO, vertraging, opstroom, doorstroom, afstroom, examenkandidaten en geslaagden.
Operationalisering	In deze indicator zijn de volgende aspecten opgenomen: het totale aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs, het aantal en aandeel vertraagde leerlingen binnen het totale VO, het aantal leerlingen in het derde leerjaar en hoger in het VO dat in beide leerjaar in het VO zit. Van deze laatste groep het aantal en aandeel leerlingen dat vertraagd is en dat niet vertraagd is, het aandeel dat doorstroomt, dat opstroomt en dat afstroomt, het aandeel zittenblijvers (leerjaar 3 en hoger). Ten slotte het aantal

	<p>examenkandidaten, geslaagden en gezakten en het aandeel geslaagden.</p> <p>Opstroom en afstroom is verandering van niveau, waarbij de volgende niveaus worden onderscheiden:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Basisberoepsgerichte en kaderberoepsgerichte leerweg van het vmbo, leerjaren 3 en 4 2. Gemengde en theoretische leerweg van het vmbo, leerjaren 3 en 4 3. Havo, inclusief het gemengde leerjaar 3 (havo/vwo 3), leerjaren 3 t/m 5 4. Vwo, leerjaren 3 t/m 6 <p>Door de brugperiode is het niet mogelijk om op- en afstroom voor de eerste twee leerjaren te bepalen.</p> <p>Zittenblijvers zijn de leerlingen die vertraagd zijn en zijn doorgestroomd binnen hetzelfde niveau.</p>
Bijzonderheden	<p>Leerlingen in het niet-bekostigd onderwijs (privé scholen of opleidingen aan commerciële opleidingsinstituten) zijn niet in de uitkomsten opgenomen. De volgende groepen worden ook niet waargenomen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Leerlingen in het praktijkonderwijs - Leerlingen in het speciaal voortgezet onderwijs - Leerlingen in het voortgezet algemeen volwassenen onderwijs (vavo)
Regionale detaillering	<p>Detailering tot op het niveau van clusters van postcode-6-gebieden is mogelijk. Wel moet rekening worden gehouden met mogelijk onthullingsrisico, waardoor het CBS niet over alle regionale indelingen zal kunnen publiceren.</p>

Dimensie Schuldenproblematiek

6.2 Relatieve aantal gestarte schuldsaneringen van natuurlijke personen

Bron	Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen (WSNP) Registratie; Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) persoonsgegevens.
Beschrijving van de bron	<p>In de WSNP bestanden worden vanaf 1999 de door de rechter uitgesproken schuldsaneringen van natuurlijke personen geregistreerd.</p> <p>Zie indicator 2.4 voor de beschrijving van de GBA.</p>
Beschikbaarheid	De databestanden zijn binnen het CBS beschikbaar.

Oorspronkelijke berichtgever	Raad voor Rechtsbijstand
Peilmoment	2006 en 2007
Actualiteit en periodiciteit	Voor de Outcomemonitor Wijkenaanpak zal gebruik worden gemaakt van jaarbestanden. Het analysebestand is ongeveer drie maanden na het verstrijken van het kalenderjaar beschikbaar.
Risico op beëindiging	Klein
Kwaliteit	Goed
Definitie	Het aantal gestarte gedwongen schuldsaneringen per 10 000 personen (18 jaar en ouder).
Operationalisering	<p>Het aantal gestarte gedwongen schuldsaneringen per 10 000 personen van 18 jaar en ouder. Deze hebben betrekking op de door de rechter uitgesproken schuldsaneringen.</p> <p>Dit is berekend door het absolute aantal schuldsanerings-trajecten te delen door het gemiddelde aantal inwoners van 18 jaar en ouder in het betreffende jaar en te vermenigvuldigen met 10 000. De cijfers zijn afgerond op vijftallen.</p>
Bijzonderheden	<p>Bij de interpretatie van deze indicator moet rekening worden gehouden met het feit dat het aantal mensen dat per jaar aan een schuldsaneringstraject begint, slechts een zeer klein percentage van het totale aantal inwoners uitmaakt. Alleen door toeval zijn daardoor fluctuaties te verwachten, met name voor de kleinste regionale indelingen waarvoor de indicator kan worden berekend (viercijferige postcodegebieden).</p> <p>Daarnaast kan het aantal gedwongen schuldsaneringen beïnvloed worden door het lokale gemeentebestuur op het gebied van het actief aanbieden van vrijwillige schuldsaneringstrajecten. Wanneer gemeenten actief vrijwillige schuldsaneringstrajecten aanbieden zullen er minder gedwongen schuldsaneringen worden uitgesproken. Ook kunnen er verschillen tussen de wijken ontstaan indien schuldeisers (bijvoorbeeld woningbouwverenigingen) niet bereid zijn om in te stemmen met een vrijwillig schuldsaneringstraject. Dit leidt tot een hoger aantal gedwongen schuldsaneringen. Door deze voorbehouden is een vergelijking tussen de verschillende aandachtswijken lastig, wel is het mogelijk de situatie van de aandachtswijk te vergelijken met die in de rest van de gemeente.</p>
Regionale detaillering	Door de kleine aantallen is slechts detaillering tot op het niveau van viercijferige postcodegebieden mogelijk.

Dimensie Gezondheid

7.1 Voortijdige sterfte

Bron	Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) persoonsgegevens en overlevingstafels
Beschrijving van de bron	Zie indicator 2.4 voor de beschrijving van de GBA.
Beschikbaarheid	Het databestand is binnen het CBS beschikbaar.
Oorspronkelijke berichtgever	Gemeenten
Peilmoment	1-1-2005 t/m 1-1-2008
Actualiteit en periodiciteit	Elke maand komt er een nieuwe versie van het GBA persoonsgegevens beschikbaar.
Risico op beëindiging	Nihil
Kwaliteit	Goed
Definitie	De sterfte van 0 tot 65-jarigen in de wijk in verhouding tot de gemiddelde sterfte in Nederland voor deze leeftijdsgroep.
Operationalisering	<p>De sterfte van 0 tot 65-jarigen in de wijk wordt gedeeld door de verwachte sterfte op basis van de gemiddelde sterfte voor deze groep in Nederland.</p> <p>De verwachte sterfte wordt berekend door de aantallen personen in de postcode per sekse en leeftijd te vermenigvuldigen met de betreffende sterftequotient die jaarlijks op StatLine wordt gepubliceerd.</p> <p>Zie het artikel van Anouschka van der Meulen en Fanny Janssen (2007) voor de achtergronden van deze maat voor gezondheid.</p>
Bijzonderheden	<p>Deze variabele wordt weergegeven in vier categorieën. Er wordt onderscheid gemaakt tussen in de volgende categorieën:</p> <ul style="list-style-type: none">- een laag overlijdensrisico (80% en minder van het gemiddelde risico van voortijdige sterfte in Nederland);- een gemiddeld overlijdensrisico (tussen de 80% en 120% van het gemiddelde risico van voortijdige sterfte);- een hoog overlijdensrisico (tussen de 120% en 150% van het gemiddelde risico van voortijdige sterfte);- een erg hoog overlijdensrisico (meer dan 150% van het gemiddelde risico van voortijdige sterfte). <p>Per 1 000 inwoners van Nederland sterven er per jaar minder dan 2 personen voor zij 65 jaar zijn geworden. Door dit geringe aantal sterfgevallen, is het nodig een gemiddelde over twee jaar</p>

te berekenen per postcode-4-gebied. In de wijken zijn fluctuaties tussen de opeenvolgende periodes te verwachten, omdat er zelfs in een periode van twee jaar relatief weinig sterftegevallen van 0 tot 65-jarigen zijn.

Regionale detaillering Door het samen nemen van twee opvolgende jaren is detaillering tot op het niveau van viercijferige postcodegebieden mogelijk.

4. Begrippen en afkortingen

Begrippen

Afstroom van leerlingen – Zie *Leerlingstromen*.

Doorstroom van leerlingen – Zie *Leerlingstromen*.

Leeftijdsspecifieke sterftekansen - De kans op overlijden vóór het bereiken van de volgende leeftijd. De kans op overlijden is berekend als het waargenomen aantal overledenen in de geselecteerde periode per 100 duizend van de gemiddelde (werkelijke) bevolking met gelijke leeftijd en geslacht.

Leerlingen in het voortgezet onderwijs – Het betreft enkel leerlingen (woonachtig in Nederland) in het voortgezet onderwijs dat is bekostigd door het ministerie van OCW of het ministerie van LNV (de zogenaamde vmbo- en mbo-afdelingen van de Agrarische Opleidingscentra). Exclusief het praktijkonderwijs.

Leerlingstromen – Leerlingen in het voortgezet onderwijs zijn van jaar op jaar te volgen en stromen als het ware door het onderwijs. Er worden diverse manieren onderscheiden waarop leerlingen door het onderwijs stromen:

- Doorstroom: Een leerling stroomt door als hij/zij in een volgend jaar onderwijs van hetzelfde niveau volgt, bijvoorbeeld beide jaren havo.
- Opstroom: Er is sprake van opstroom als een leerling naar een hoger niveau gaat, bijvoorbeeld van havo naar vwo. Onder de leerlingen in de eerste twee leerjaren wordt niet gekeken naar verschuiving in niveau. De overgang van de gemengde naar de theoretische leerweg in het vmbo wordt niet als opstroom gezien.
- Afstroom: Er is sprake van afstroom als een leerling naar een lager niveau gaat, bijvoorbeeld van vwo naar havo. Onder de leerlingen in de eerste twee leerjaren wordt niet gekeken naar verschuiving in niveau. De overgang van de theoretische naar de gemengde leerweg in het vmbo wordt niet als afstroom gezien.

Opstroom van leerlingen – Zie *Leerlingstromen*.

Overlijdensrisico – Het risico op overlijden vóór het bereiken van de volgende leeftijd. Dit wordt uitgedrukt in vier categorieën:

- een laag overlijdensrisico (80% en minder van het gemiddelde risico van voortijdige sterfte in Nederland);
- een gemiddeld overlijdensrisico (tussen de 80% en 120% van het gemiddelde risico van voortijdige sterfte in Nederland);
- een hoog overlijdensrisico (tussen de 120% en 150% van het gemiddelde risico van voortijdige sterfte in Nederland);
- een erg hoog overlijdensrisico (meer dan 150% van het gemiddelde risico van voortijdige sterfte in Nederland).

Schuldsaneringen (WSNP) – Door de rechter uitgesproken, gedwongen, schuldsaneringen.

Slagingspercentage – Het aandeel geslaagden van alle examenkandidaten.

Vertraagde leerlingen – Een leerling is vertraagd wanneer hij/zij in een volgend schooljaar in hetzelfde leerjaar zit, ongeacht het niveau waar hij/zij naar toe gaat. Dit kan dus ook een leerling zijn die opstroomt van 5 havo naar 5 vwo.

Voortijdige sterfte – Sterfte van personen tussen de 0 en 65 jaar.

Zittenblijvers – Zittenblijvers zijn leerlingen die vertraagd zijn en op gelijk niveau onderwijs blijven volgen, bijvoorbeeld leerlingen die beide jaren in 3 havo zitten.

Afkortingen

CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
Cfi	Centrale Financiën Instellingen
CvB	Centrum voor Beleidsstatistiek
GBA	Gemeentelijke Basisadministratie
havo	Hoger algemeen voortgezet onderwijs
NAVO	Noord-Atlantische Verdragsorganisatie
vavo	Voortgezet algemeen volwassenen onderwijs
vmbo	Vorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
VO	Voortgezet onderwijs
VRM	Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
vwo	Vorbereidend wetenschappelijk onderwijs
WSNP	Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen

Literatuurlijst

Daniëlle ter Haar, Luuk Schreven en Maartje Rienstra (2008), *Outcomemonitor Krachtwijken. Nulmeting*, Centrum voor Beleidsstatistiek, CBS, Voorburg/Heerlen.

Anouschka van der Meulen en Fanny Janssen (2007), 'Achtergronden en berekeningswijzen van CBS-overlevingstafels' in: *Bevolkingstrends (3-2007)*, CBS, Voorburg/Heerlen.

K. Leidelmeijer, G. Marlet, J. van Iersel, C. van Woerkens en H. van der Reijden (2008), *De Leefbaarometer. Leefbaarheid in Nederlandse wijken en buurten gemeten en vergeleken. Rapportage instrumentontwikkeling*, RIGO en Atlas voor gemeenten, Amsterdam/Utrecht.